

צדק אקלימי בישראל ויום זכויות האדם 2010

10 בדצמבר, 2010

מדיניות צדק אקלימי משמעה מדיניות כוללת ואחראית להסרת האיום הנשקף לחיים במגורים בתנאי סביבה ירודים ופגיעים, לדרדור תשתיות רעועות, להגבלת הנגישות למים, לאירועי טבע קיצוניים, לפגיעה בביטחון תזונתי ועוד, וזאת בשל שינויי אקלים בעולם ובאזורנו.

האגודה לצדק סביבתי בישראל (ע"ר) בחרה לייחד את יום זכויות האדם לשנת 2010 לנושא **הצדק האקלימי** ולמשמעויות החברתיות והפוליטיות ששינוי אקלים החזויים מציבים למרחב החברתי, כלכלי וסביבתי בישראל ולאיום הנשקף **לזכויות אדם בסיסיות כמגורים, מזון וחיים בסביבה מוגנת ובטוחה.**

ב- 10 בדצמבר תגיע לסימה הועידה ה- 16 של אמנת האקלים של האו"ם (COP 16). מועד סיום הועידה, החל השנה באופן סמלי ביום זכויות האדם העולמי, הוא הזדמנות לא מקרית להעלות לסדר היום הציבורי את נושא הצדק האקלימי הקשור קשר הדוק לנושא זכויות אזרח בארץ ובעולם.

מהו צדק אקלימי? ומה הקשר לזכויות אדם

תחום הצדק האקלימי מתמקד בהיבטים האתיים והמעשיים של שינויי אקלים וההתחממות האטמוספירית. בבסיסו ההכרה ששינויי האקלים הנוכחי כרוך בשני סוגים של אי-שוויון מתמשך בין מדינות הצפון למדינות הדרום. מצד אחד, האחריות ההיסטורית לשינויי האקלים הנוכחי המתרחש כתוצאה מעליה בכמות גזי החממה המצטברים באטמוספירה, רובצת בעיקר על מדינות הצפון המתועשות¹. מצד שני החשיפה לסיכונים האקלימיים, הכלכליים, החברתיים והפוליטיים הנובעים מהתחממות כדור הארץ חמורה יותר במדינות חצי הכדור הדרומי, שהן על פי רוב גם העניות יותר. בשנים האחרונות העולם חווה עליה דרמטית במחירי הדגנים, התיירס והאורז שדחקה עשרות מיליוני בני אדם אל מתחת סף הרעב. ההתחממות פגעה משמעותית במחזור המים וצמצמה את הנגישות למי שתייה ראויים ברבות ממדינות הדרום. היא הביאה לגידול בתדירות ובעוצמה של סופות טרופיות, והפילה עשרות אלפי חללים כתוצאה מהתפשטות מחלות נגיפיות, דוגמת מלריה. העלייה הצפויה במפלס האוקיינוסים בגלל המסת מדפי הקרח באנטרקטיקה וגרינלנד עלולה להיות הרסנית עבור מאות מיליונים תושבי פרברי העוני בערים גדולות, רבות מהן עם תשתיות אזרחיות רעועות, השוכנות לחופי האוקיינוסים. אוכלוסיות הדרום העניות חשופות יותר לגלי ההדף שעלולים להיגרם מזעזועים בשוקי הסחורות, לתמורות פיננסיות שמקורן באירועי ביטוח קיצוניים ועוד.

שינויי האקלים מקפלים אפוא פגיעה רחבת היקף בזכויות אדם בסיסיות של חירות, ביטחון אישי והזכות לחיים, זכויות המעוגנות באמנות בינלאומיות מרכזיות דוגמת מגילת זכויות האדם האוניברסאלית של האו"ם.

בוועידה הנוכחית בינתיים לא הושגה פריצת דרך באשר להבנות על הסכם אקלים רחב ומחייב. העדר ההסכמה על מדיניות אקלים גלובאלית עד כה בין מדינות עשירות ועניות מיוחס לדעת אחד החוקרים המובילים בעולם בתחום פרופ' רוברטס לך שאי-שוויון מחליש שיתוף פעולה, ורבים כבר הפנימו שהתהליך הבינלאומי הנרחב שמוביל האו"ם לקראת הסכם מסגרת שאפתני, הוגן ומחייב שיחליף את פרוטוקול קיוטו לא יניב פירות אם לא יכלול מרכיבים מהותיים של צדק אקלימי.

צדק אקלימי בישראל – פרסום מחקר ראשון:

למדיניות אקלים ולאמצעים החקיקתיים, הפיננסיים והטכנולוגיים שיינקטו כדי לצמצם פליטות ש גזי חממה יש גם היבטים פנים-מדינתיים – חברתיים, כלכליים ופוליטיים. התהליך שמקיימת כיום ממשלת ישראל לצורך גיבוש מדיניות ממשלתית בנושא האקלים, הכולל בחינה של כלי מדיניות שונים לצמצום פליטות גזי החממה, טרם נכנס בעובי הקורה של צדק סביבתי בכלל וצדק אקלימי בפרט.

האגודה לצדק סביבתי בישראל בשיתוף פרופ' דני רבינוביץ, אוניברסיטת תל אביב, יזמה מחקר הבוחן את מרכיבי אי השוויון בפליטות גזי חממה של קבוצות אוכלוסייה שונות בישראל.

ממצאי החלק הראשון של המחקר שהתפרסם לקראת ועידת האקלים המתקיימת כעת במקסיקו כוללים נתוני פליטות CO₂ לנפש כתוצאה מצריכת חשמל ביתית (צח"ב) ומשימוש ברכב פרטי (שבר"פ) ומעידים שמשקי בית **המשתייכים לעשירון ההכנסה העליון בישראל מייצרים פליטה לנפש שהיקפה גדול פי 24 (צח"ב) ופי 26 (שבר"פ) בהשוואה לפליטה לנפש בעשירון התחתון. אי שוויון עמוק כל כך בטביעת הרגל הפחמנית ממחיש שפליטת CO₂ מהווה מכפיל של אי-שוויון.** תובנה זו מדגישה עוד יותר את הצורך הכלכלי, החברתי והפוליטי להבנות שיקולים של צדק סביבתי כחלק אינטגרלי ממדיניות אקלים אחראית וכוללת.